

EKOLOGIYA VA HUQUQ: TABIATNI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI

G‘ofurov Boburjon Nurzod o‘g‘li

TDYU huzuridagi M.S.

Vosiqova nomidagi akademik litsey

1-kurs o‘quvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqolada ekologiya va huquq tushunchalari, ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda atrof-muhitni muhofaza qilishda qonunlarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ekologik huquqbuzarliklar va ular uchun belgilangan javobgarlik masalalariga to‘xtalib o‘tilgan. Maqola o‘quvchilarda ekologik-huquqiy bilimlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются понятия экологии и права, их взаимосвязь, а также роль законов в охране окружающей среды. Также уделено внимание экологическим правонарушениям и ответственности за них. Статья направлена на формирование экологико-правовых знаний у учащихся.

Annotation: This article discusses the concepts of ecology and law, their relationship, and the importance of laws in environmental protection. It also addresses environmental violations and legal responsibility. The article aims to develop basic ecological and legal awareness among students.

Kalit so‘zlar: ekologiya, huquq, ekologik huquq, atrof-muhit, ekologik xavfsizlik, javobgarlik

KIRISH

Hozirgi davrda ekologik muammolar butun insoniyat oldida turgan dolzarb masalalardan biridir. Tabiiy resurslardan noto‘g‘ri foydalanish, atrof-muhitning ifloslanishi inson salomatligi va hayot sifatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli ekologiyani muhofaza qilish masalalari huquqiy jihatdan mustahkamlanishi zarur. Ekologiya va huquqning uyg‘unlashuvi jamiyatda barqaror rivojlanishni ta‘minlashga xizmat qiladi. Bugungi kunda inson faoliyati tabiatga tobora kuchli ta‘sir ko‘rsatmoqda. Sanoat korxonalarining ko‘payishi, transport vositalaridan chiqayotgan zararli gazlar, maishiy chiqindilarning ortib borishi ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda. Bunday holatlar nafaqat tabiatga, balki inson salomatligiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli atrof-muhitni asrash masalasi davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tabiatni muhofaza qilishda faqatgina ixtiyoriy tartiblar yetarli emas. Ushbu jarayonda qonunlar va huquqiy me‘yorlar muhim rol o‘ynaydi. Ekologik munosabatlarni tartibga solish orqali jamiyatda tartib va mas‘uliyat shakllanadi. Ayniqsa, yoshlarning ekologik va huquqiy bilimlarga ega bo‘lishi kelajakda barqaror rivojlanishni ta‘minlashga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Ekologiya tirik organizmlar va ularning yashash muhiti o‘rtasidagi munosabatlarni o‘rgansa, huquq ushbu munosabatlarni tartibga soladi. Ekologik huquq esa tabiatni muhofaza qilish, ekologik xavfsizlikni ta‘minlash va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanishga qaratilgan huquqiy normalar tizimidir. O‘zbekiston Respublikasida ekologiya sohasini tartibga soluvchi bir qator qonunlar mavjud. Jumladan, “Atrof-muhitni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi Qonun fuqarolarning sog‘lom va qulay atrof-muhitda yashash huquqini kafolatlaydi. Ushbu huquq Konstitutsiyaviy darajada himoya qilinadi va davlat tomonidan ta‘minlanadi. Ekologik huquqbuzarliklar jamiyat va tabiat uchun jiddiy zarar keltiradi. Masalan, daraxtlarni noqonuniy kesish, chiqindilarni me‘yorlarga zid ravishda tashlash, suv va havoni ifloslantirish kabi holatlar qonun bilan taqiqlangan. Bunday qoidabuzarliklar uchun ma‘muriy yoki jinoiy javobgarlik belgilanadi. Bu esa fuqarolarning ekologik madaniyatini oshirishga xizmat qiladi. Ekologiya bilan bog‘liq munosabatlar jamiyat hayotining ko‘plab sohalarini qamrab oladi. Yer, suv, havo, o‘rmon va hayvonot dunyosidan foydalanish jarayonida huquqiy tartib-qoidalar belgilangan. Ushbu qoidalar tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish va ularni kelajak avlodlar uchun saqlab qolishga qaratilgan. O‘zbekiston Respublikasida ekologiya sohasida davlat nazorati mavjud bo‘lib, maxsus vakolatli organlar orqali amalga oshiriladi. Fuqarolar ekologik qonunlarga rioya etishi, atrof-muhitga zarar yetkazmasligi shart. Masalan, chiqindilarni belgilangan joyga tashlash, yashil hududlarni asrash va suv resurslaridan tejab foydalanish har bir insonning majburiyatidir. Ekologik qoidalarni buzish turli xil huquqiy oqibatlariga olib keladi. Ayrim holatlarda jarima qo‘llaniladi, ayrim og‘ir holatlarda esa jinoiy javobgarlik belgilanishi mumkin. Bu choralar tabiatni muhofaza qilishni kuchaytirish hamda qonun buzilishining oldini olishga qaratilgan. Shu orqali jamiyatda ekologik intizom shakllanadi. Shuningdek, ta‘lim muassasalarida ekologik-huquqiy bilimlarni oshirish muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilarga tabiatga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo‘lish, qonunlarga amal qilish tushuntirilsa, ular ongli va mas‘uliyatli fuqarolar bo‘lib voyaga yetadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, atrof-muhitni muhofaza qilish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim masala hisoblanadi. Tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish va ularni asrash huquqiy me‘yorlar orqali tartibga solinadi. Qonunlarga amal qilish tabiatga yetkaziladigan zararning oldini olishga yordam beradi. Har bir fuqaro, ayniqsa yoshlar, ekologik mas‘uliyatni his qilishi lozim. Ekologik qoidalarni bilish va ularga rioya etish orqali sog‘lom muhitni saqlab qolish mumkin. Shu bilan birga, ekologik huquqbuzarliklar uchun belgilangan javobgarlik choralari jamiyatda tartibni ta‘minlashga xizmat qiladi.

Demak, ekologiya va huquqning o‘zaro bog‘liqligini anglash kelajak avlodlar manfaatini himoya qilishga yordam beradi. Ekologik-huquqiy bilimlarga ega bo‘lgan o‘quvchilar esa kelgusida ongli, mas‘uliyatli va faol fuqarolar sifatida jamiyat rivojiga hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Atrof-muhitni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi Qonuni.

3. O‘zbekiston Respublikasining “Ekologik nazorat to‘g‘risida”gi Qonuni.
4. Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish asoslari: o‘quv qo‘llanma. — Toshkent.
5. Huquqshunoslik asoslari: akademik litseylar uchun darslik. — Toshkent.
6. O‘zbekiston Respublikasining Ekologiya kodeksi (tanlab o‘rganish uchun).
7. Internet manbalari: ekologiya va huquq mavzusidagi ochiq ta’lim resurslari.